

EDWARD SAID'İN ORYANTALİST SÖYLEM ANALİZİ

Gül TURANLI*

Öz: Bu çalışmada, Edward Said'in Doğu eksenli kültürel çalışmalar için zorunlu bir referans haline gelmiş eseri Oryantalizm çerçevesinde, oryantalizmin geleneksel anlamından koparılışı ve politik ve ideolojik bir içerik kazandırılarak yeniden tanımlanışı, Said'in Giambattista Vico, Friedrich Nietzsche, Antonio Gramsci, Raymond Williams, Michel Foucault ve Jacques Derrida gibi isimleri farklı bir eleştirel çerçevede sentezleyen metodolojik tercihleri bağlamında sorunlaştırılmaktadır. Geleneksel oryantalizm kavramını sadece akademik bir disiplin olmaktan çıkaran Oryantalizm'in Doğu ve Batı arasında kurduğu ontolojik-epistemolojik karşıtlık, Marxist geleneğin ideoloji, hegemonya, emperyalizm, kolonyalizm vb. tartışmalarından yapısalcı ve postyapısalcı "metinsellik", "söylemsellik" tartışmalarına uzanan teorik bir hatta incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Oryantalizm, Söylem, Metin, Metinsellik, Hegemonya, Tahakküm, Temsil, İktidar, Bilgi, Kültür, Batı ve Doğu.

EDWARD SAID'S ANALYSIS OF ORIENTALIST DISCOURSE

Abstract: This study problematizes the theoretical synthesis in discussions between Foucault's structuralist and poststructuralist "textuality" and "discursivity" and such concepts as ideology, hegemony, colonialism, imperialism, other, generation of identities deriving from Gramscian Marxism in terms of giving life and historical, ideological and imaginative reality to the Orient in front of the Occident, taking into consideration Orientalism by Edward Said. Orientalism that changes the classic representation in academic world and which connects politics and ideology as it is based on an independent and actional object deals with conceptualization focusing on ontological and epistemological contrast between the East and the West.

Keywords: Orientalism, Discourse, Text, Textuality, Hegemony, Dominance Representation, Power, Knowledge, Culture, West and East.

* Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Tarihi Anabilim Dalı (guleren@atauni.edu.tr).

Giriş

Edward Said, 1978'de yayınladığı *Oryantalizm* adlı çalışmasıyla akademik bir disiplinin adı olan oryantalizmi, siyasi ve ideolojik bir içeriğe sahip kendine özgül güçleri olan bir kavrama dönüştürerek oryantalizm tartışmalarının seyrini önemli ölçüde etkilemiştir. Etkisinin bu denli büyük çaplı olması oryantalizmi ontolojik ve epistemolojik uğraklar arasında kesintisiz bir ilişkiye sokmasından ve bu ilişkiyi bir söylem analizine tabi tutmasından kaynaklanır. Said'in oryantalizmi bir söylem analiziyle ele alırken kullandığı metodolojik tercihler dikkat çekicidir. Özellikle Giambattista Vico, Friedrich Nietzsche, Antonio Gramsci, Raymond Williams, Michel Foucault ve Jacques Derrida gibi isimleri sentezleyen Said, Batı'nın Doğu üzerinde askeri, ideolojik, siyasi, sosyolojik, imgesel ve bilimsel hâkimiyet kurma çalışmalarını Marksist ideolojik gelenekten hareket ederek bilgi/iktidar, hegemonya, söylem, metin gibi kavramlarla etkileşime sokar. Bu sayede Batı'nın Antik çağdan bu yana yaratmış olduğu ikili karşıtlıklardan belki de en dikkat çekici olan öteki kavramını bir söylemsel ürün olarak inceler. Toplumsal ve tarihsel bakımdan bir söylemin ürünü olan ötekini, yani Batı'nın altbenliği olarak kabul ettiği Doğu'yu inceleyen oryantalizmi, Doğu'yu yeniden yapılandırmada, Doğu üzerinde yetke kurmada kullanılan Batılı bir üslup olarak çözümler. Benzer bir şekilde Batılı söylemi destekleyen kurumları, araştırmaları, sözcük ve imge dağarcıklarını sömürge biçimleriyle birlikte çözümler.

Said için Doğu mistik, egzotik ve vahşi temsillerle bütünleşen akademik bir yaratı olmaktan öte, "tamamen kendine özgü, belirleyici gücü olan bir kavramsallaştırma"dır." Said'in, bağımsız bir düşünce ve eyleme nesnesi olmaları bakımından siyaset ve ideoloji arasında kurduğu söylemsel bağıntıya dayanan ve ontolojik-epistemolojik Batı-Doğu karşıtlığında beliren bu kavramsallaştırması, oryantalizmin akademik çevrelerdeki klasik temsilini değiştirmiştir. Akademik çevrelerdeki klasik temsil Batı'nın ötekisi olarak nitelendirilen ve Avrupa'ya özgü kültürel etmenlerce belirlenmiş bir yaratı olarak değerlendirilen Doğu'nun basitleştirilmiş bir resmini sunmaktadır. "Bu resim birçok şeyi dışarıda bırakmakta, bazılarını çarpıtmakta ve diğerlerini belirsizleştirmektedir." Öyle ki Batı tarafından Antikçağ'dan beri zihinlerde çizilmeye çalışılan bu resim Doğu'yu, sadece "gönül maceralarının, egzotik varlıkların, akıldan çıkmayan anılarla görünümünün, olağanüstü deneyimlerin mekânı" haline getirmiştir. Said'in ifadesiyle "Oryantalizm, en kesin deyişle, akademik bir çalışma alanıdır." Hıristiyan Batı'da resmi biçimiyle "1245'te toplanan Viyana Konsülü'nden ve Universitas Magistra-

rum et Sclarium Parisensium’da bulunan ilk Doğu dilleri kürsüsünden II. Dünya Savaşı’na kadar konuyla ilgili sayısız araştırma yapılmıştır.” Böylelikle yirminci yüzyılın ortasından itibaren büyük bir ivme kazanan oryantalist çalışmalar, Doğu kültürünü her alanda incelemeye başlamıştır. Bilindiği üzere “[o]ryantalist çalışmaları iki ana alanda –Arap dünyası ve Uzak Doğu– başlatan itici güç, ilk koloni imparatorluklarının kurulmasıyla vücut bulmuş ve ‘unutulmuş kıtaların’ Avrupa emperyalizminin denetimi altına girmesiyle büyük hız kazanmıştır.” Bu çalışmalar aynı zamanda Avrupa’nın ötekisi olarak değerlendirilen imgelerden biri olan Doğu’nun, neden Avrupa’nın en eski sömürgelerinin kaynağı, uygarlığının oluşumundaki en etkili faktörlerden biri ve nihayetinde kültürel rakibi olarak görüldüğünü aydınlatmaya çalışır. Said’in, Oryantalizm’de Doğu’nun, Avrupa’nın maddi uygarlığı ile kültürünün bütünleyici bir parçası olduğu, oryantalistin bu bütünleyici parçayı, kültür, hatta ideoloji düzleminde, bir söylem biçimi olarak –bu söylemi destekleyen sözdağarıyla, araştırmalarla, kurumlarla, imge dağarıyla, öğretilerle, hatta sömürge bürokrasileri ya da sömürge biçimleriyle– dile getirdiği, temsil ettiği değerlendirmesinin aksine, klasik oryantalist çalışmalar, oryantalistliği yaygın kabul görmüş akademik bir şey olarak değerlendirmişlerdir. Klasik oryantalistler için ister genel hatlarıyla isterse derinlemesine bir incelemeye tabi tutulsun, Doğu hakkında yazan herkes oryantalisttir. Burada önemli olan, oryantalistlerin yaptıkları şeyin sadece akademik bir disiplinin uzantısı olmasıdır. Oryantalizm hakkında yapılan bu akademik etiketleme Doğu’yu, sadece egzotik temsil mitleriyle bütünleştiren bir disiplinin temel kavramı haline getirmiştir.

Oryantalizmin dar anlamda bir disiplinin adı olmasından başka, akademik gelenekle bağlantılı olarak, daha genel bir anlamı da vardır. “Oryantalizm, ‘Doğu’ ile... ‘Batı’ arasındaki ontolojik ve epistemolojik ayrıma dayanan bir düşünce biçimidir.” Ontolojik ve epistemolojik ayrıma dayalı bu genel anlamla birlikte farklı alanlardaki yazar toplulukları, Doğu’ya ve Doğu insanına yönelik araştırmaları eserlerinde işlemeye başlamışlardır. Benjamin Disraeli’nin Tancred adlı romanında Batı’nın Doğu’yla sadece bir meslek olarak ilgilendiğini dile getirmesi, Goethe’nin Batı-Doğu Divanı’nda klasik İslâm şiirini, devlet erkânını ve Doğu’nun yapılanmasını Batı’ya tanıtmaya çalışması, George Eliot’ın ve Charles Dickens’in eserlerinde ırkçılık ve emperyalizm gibi unsurları ele alması, Antoine Isaac Silvestre de Sacy’nin on dokuzuncu yüzyıl başlarında klasik Arap dili ve kültürüne dair kaleme almış olduğu eserler Doğu’ya yönelik çalışmaların çeşitliliğini göstermektedir.

Oryantalizmin gerek akademik gerekse ontolojik-epistemolojik ayrıma dayalı her iki anlamı arasında on sekizinci yüzyıldan bu yana devamlı bir etkileşim süregelmektedir. Bu etkileşim sayesinde akademik anlamla imgeleme dayalı anlam arasında kesintisiz bir bağ kurularak Batı ile Doğu arasında temel ayrımlar oluşturulmuş ve bu ayrımlar nihayetinde Doğu'yu Batı'ya tâbi kılmada bir tür yöntem olarak kullanılagelmiştir. Oryantalizm kavramını tanımlamaya yönelik bu iki ana eğilim Said'e kadar varlığını idame ettirmiştir. Nitekim Said ile birlikte bu iki ana eğilimin metodolojik sorunları ortaya konulmuş ve oryantalizme yön verecek yeni bir eğilim gün yüzüne çıkmıştır. Said için kabaca belirlenmiş tanımlamalardan ibaret olan bu iki anlam, Batı'nın Doğu'yu kendi isteğine göre yapılandırmasında bir maskeleye olarak kullanılmıştır. Said 1978'de yayımladığı eseri Oryantalizm ile bu maskeleyenin karşısına daha tarihsel ve daha somut üçüncü bir anlam çıkarır. "Kabaca belirlenmiş bir başlangıç noktası olarak on sekizinci yüzyıl sonu alınır", der Said, "Oryantalizm, Doğu'yla –Doğu hakkında saptamalar yaparak, ona ilişkin görüşleri meşrulaştırarak, onu betimleyerek, öğreterek, oraya yerleşerek, onu yöneterek– uğraşan ortak kurum olarak, kısacası Doğu'ya egemen olmakta, Doğu'yu yeniden yapılandırmakta, Doğu üzerinde yetke kurmakta kullanılan Batılı bir üslup olarak incelenebilir, çözümlenebilir." Burada Said, söylem kavramını kullanmanın oryantalizmin anlaşılmasında yararlı olacağını düşünür. Bilindiği üzere Michel Foucault Bilginin Arkeolojisi'nde ve Hapishanenin Doğuşu'nda bir söylemsel metnin başka metinleri nasıl ürettiğine ve aynı zamanda çeşitli ve birbirinden farklı metinlerin nasıl bir araya gelerek belli bir bakış açısını ve bir söylemi oluşturduğuna dikkat çeker. Said'in tezi şudur: "Oryantalizm bir söylem olarak incelenmedikçe, Aydınlanma sonrasında Avrupa kültürünün Doğu'yu siyasi, sosyolojik, askeri, ideolojik, bilimsel, imgesel olarak çekip çevirebilmesini –hatta üretebilmesini– sağlayan o müthiş sistemli disiplinin anlaşılması olanaksızdır."

Said'in oryantalizm kavramsallaştırmasının metodolojik arka planının belirgin özelliği, yirminci yüzyıl edebi eleştiri sahnesinin başat yönelimlerine uygun Marksist, yapısalcı ve postyapısalcı esinlerle yüklü olmasıdır. Bu anlamda Said'in oryantalizmi yeni bir eğilime yönlendirirken kalkış noktası olarak hem Marksist gelenekte hem de yapısalcı ve postyapısalcı kuramlarda ortak tartışma konusu olan söylem kavramını seçmesi, onu ve çalışmasını öncüllerinden ayıran farklı bir konuma taşımıştır. Oryantalizm ile birlikte elde ettiği bu konum Avrupa'nın Doğu temsili üzerine yazılmış olan metinlerini bir söylem analizi çerçevesinde

değerlendirmesinde seçkinleşir. Özelde ise Oryantalizm “Michel Foucault, Raymond Williams ve Antonio Gramsci’nin felsefelerini bir araya getirerek, Batı’nın Doğu bilgisinin ve Doğu üzerindeki gücünün otoritesine meydan okumasında” kendini belirleyen bir güç halini alır.

Said’in Avrupa’nın Doğu’yu yönetmesini ve üretmesini sağlayan farklı alanlardaki metinleri bir söylem olarak ele alması, Doğu hakkında yazmış birçok dilbilimciyi, tarihçiyi, sömürge yöneticilerini ve yazarları zan altında bırakır. Said’in perspektifinden bakıldığında, Avrupalı olmayan hakkında yazılan her metin aslında kendisinden olmayana manipüle etmek için ötekileştirici bir tavır takınmakta, ötekini dışlamakta ve denetimi altına almaktadır. Tıpkı on dokuzuncu yüzyıl Fransız dilbilimcisi Ernest Renan’ın, *Poetry of the Celtic Races and Other Studies* adlı çalışmasının “Bir Ulus Nedir?” (What is a Nation?) bölümünde Avrupa kültürüne kutsayıcı bir yön bahsetmesi, T. E. Lawrence’ın, *Bilgeliğin Yedi Sütunu*’nda (Seven Pillars of Wisdom) I. Dünya Savaşı esnasında Arapların Osmanlı’ya karşı başkaldırı hareketini ve bu hareketteki İngiliz rolünü işlemesi gibi. Söz konusu yazarların, dilbilimcilerin ya da sömürge yöneticilerinin amacı, Doğu’nun gizli kalmışlığını masumane bir tavırla ortaya çıkarmak değildir, aksine Doğu üzerindeki hâkim gücün söylemini zihinlere kazımadır. Bu anlamda Said’in metodolojik tartışmasında Foucault’nun söylem kavramını “Doğu hakkındaki bilgi ile Doğu üzerindeki güç arasındaki ilişkiyi tanımlayacağı bir araç” olarak kullanması, bilginin öznesi olan insanın nasıl bir nesne konumuna getirildiğini göstermek istemesinden kaynaklanır. Burada vurgulanması gereken, Foucault’da ön plana çıkan “söylemsellik” tartışmalarının Said’e, bilgi/iktidar ilişkisi ekseninde Batı’nın Doğu’ya egemen olma sürecini anlamasında yol gösteriyor olmasıdır. Aslına bakılırsa Said’in analizleri, söylem, metin, yorum, anlam kuramı tartışmaları, eleştirinin ve entelektüelin fonksiyonları vb. konulardaki görüşleri olmaksızın açıkça anlaşılabilir. Bu yüzden Said gerek gördüğünde çoğu kez Foucault’ya başvurur. Foucault’nun bazı yönlerini alır, bazı yönlerini de eleştirir.

Foucault, Nietzscheci felsefeden türettiği iktidar ve bilgi modelini, bir toplumun dil yapılarının bulunduğu kurumların tahakküm eden iktidar tarafından kullanıldığı teziyle birleştirir. Said, Foucault’nun bu görüşünden hareketle Batı hegemonyasının baskı aracı olarak kullandığı metinleri yapıbozumcu bir analizle inceleyerek, metinlerin iktidar ilişkilerinin devamlılığını sağlayan bilgi kalıplarına nasıl dönüştüğünü gösterir. Böylece mevcut ana anlatıları yıkmak amacıyla

madun bir yorum geliştirir. Bu madun yorum sayesinde ötekileştirilmiş kültürlerin göz ardı edilen tarihlerini yeniden üretir.

Hakikatin ne olduğuna bu tahakküm eden iktidar karar verir. Foucault açısından bu bilgiye sahip olacak olan bir grup insan, aynı zamanda belli bir dünya görüşü oluşturma gücüne de sahip olacaktır. “Gücün uygulanmasının bizatihi kendisi yeni bilgi nesnelere ortaya çıkarır ve ortaya çıkmasına fırsat tanır, yeni bilgi kümelerinin birikimini sağlar.” Said bu çerçevede Foucault’nun, bilgi/iktidar modeli kapsamında, hakikatin ne olduğu tarzındaki sorulara cevap ararken, hâlihazırdaki metinlerin söylem nosyonuna odaklanır. Ancak Foucault’nun iktidarın işleyişinde, insanları ve tarihleri belirleyen söylem nosyonuna pasif bir rol atfetmesi, önerdiği tahakküm kuramının toplumsal bakımdan mücadeleci yönünü açıkta bırakır. Said için Foucault’nun bir söylem sistemi yaratmak isterken söylemsel pratikleri önemsememesi, Batı’nın Doğu’ya tahakkümünün ardında bir kasıt aramamak anlamına gelir. Bu söylem pratiklerine karşı toplumun herhangi bir direniş stratejisine sahip olmaması, Said’i oryantalizm kavramsallaştırmasını hazırlayan metodolojik arka planın ikinci aşamasında Antonio Gramsci ve Raymond Williams’a yaklaştırır. Gramsci’nin “hegemonya” kavramını, Batı’nın Doğu’ya bilgi/iktidar ilişkisi içerisinde nasıl baskın çıktığını oryantalizm kavramsallaştırmasında diğer bir yol gösterici öge olarak kullanır. Yalnız bu baskın öge Said için, hiçbir zaman yıkılmaz ya da yenilemez değildir. Bu bakımdan azınlığın tahakküm gücüne karşı protesto hakkı her zaman mevcuttur ve bunun en etkili yollarından biri de azınlık kültürlerin yazdıklarıdır. Said, Oryantalizm’de azınlık kültürlerin protesto hakkını, Arap-İsrail savaşından sonra yıllar süren sürgün ve tahliyeleri Arap Tasvirleri adlı çalışmasında, hâkim iktidarın gölgesinde anlatır.

Batı hegemonyasının halkın bilincinde oluşturmaya çalıştığı şeyin, sömürgeci söylemin kapsamlı bir dönüşümünden başka bir anlama gelmemesi Said’i kuramsal kaygılar içerisine sürükler. “Said’in kuramsal kaygıları, bir edebi bağlam içinde ideolojik ve Marksist estetik konularla ilgilidir. Said Batı’nın edebi metinleriyle tarihsel anlatımlarını hegemonyanın işleyiş yollarını gösteren değerli temsiller olarak görür.” Burada ön plana çıkan bir diğer önemli nokta, üretim aşamasında hegemonyanın baskı stratejilerine karşı koyacak entelektüellerin varlığına duyulan ihtiyaçtır. İslami kültür hakkında baskıcı tavır takınan Batılı hükümler, öteki olarak nitelendirilen Doğu kökenli heterojen kültürleri tanımayı imkânsızlaştırdığı için Oryantalizm’de entelektüel, Batı kültürünün Müslüman Doğu temsiline uyguladığı baskıcı bilgi ve güç formlarını yıkmaya çalışır. Hem

bir entelektüel hem de bir edebiyat eleştirmeni olarak Said kültür üretimi ve eleştiri kuramını bir direniş stratejisi şeklinde sabitleyerek, toplumsal bağlamda kültürel davranış nosyonları geliştirir. Bu kültürel davranış nosyonlarını toplumların, ulusların tarihlerinin yaratılmasında dile verdiği önemle birleştirerek revizyonist tarih yazımını ilgili hegemonyacı anlayışların karşısına yerleştirir. Said revizyonist tarih anlayışında Marksistlerin, tarihsel olayları ve toplumsal belirlenimleri sadece ekonomik bir indirgemecilikle değerlendirmelerini eleştirir. Raymond Williams'ın 1958'de yayımladığı *Kültür ve Toplum*, (Culture and Society) 1980'de yayımladığı *Materyalizm ve Kültür Sorunları* (Problems in Materialism and Culture) adlı eserlerini, karşı direniş stratejileri ve revizyonist tarih yazımı oluştururken kullanır. Hatta Said, Bill Ashcroft ile söyleşisinde Raymond Williams'ta en çok ilgilendiği şeyin, tarihsel materyalizmi olduğunu ifade eder.

Said, oryantalizmin metodolojik arka planını oluştururken Gramsci'nin hegemonya kavramına başvurusunun yanı sıra, onun yazarların tarihlerin bir ürünü olduğu tezi ile metinlerin belirlenmişliği arasında bir paralellik kurar. Zira hegemonya en yüksek verimliliğini ancak kitleler egemen sınıfın kültürel değerlerini benimsediklerinde elde eder. Dolayısıyla azınlık grubun zihninde, kendi kültürü ile bünyesine hazır bir şekilde verilen baskın kültür arasında bir çatışma durumu yaratılır. Aslında yapılmak istenen, azınlık grubun tahakküm gücünü ve kişilere uyguladığı baskıyı doğal kabul etmesini sağlamaktır. Böylece Batı, zihinlerde oluşturmak istediği tahakkümü, sağduyu üzerinden inşa ederek yaygın bir ideoloji oluşturmaya çalışır. Said ise ideolojinin kabullenmeye dayalı hareketinin karşısına kontrapuansal eleştiri çıkarır. Said, *Dünya, Metin ve Eleştirmen*'de (The World, the Text, and the Critic) tartışmaya açtığı kontrapuansal eleştiri aynı zamanda kontrapuansal bir okumayla eşleştirir. Bu sayede yazar sadece kendi etrafındaki metinlerden hareket etmek yerine, dünyanın diğer coğrafi bölgeleriyle de bir ilişki içinde olduğunun farkına vararak, onların eserlerinde çakışan deneyimleri ve çatışmanın ve paylaşımın karşılıklı bağımlı tarihlerini ve kültürlerini görünür kılmaya çalışır. Sanatların ve tarihlerin yapılışında kültürün katkısını görünür kılmaya çalışırken, özellikle sömürgeci projenin mevcut güçlerinin yarattığı düzene karşı tarihe aktif bir rol tayin ederek, edebiyat eleştirisinin de katkısıyla, emperyalist yetkeleri, kurumları, metinleri akademik olmaktan tümüyle uzak bir alanda değerlendirir. *Kültür ve Emperyalizm*'de (Culture and Imperialism) yazarın emperyalist kuvvetlerce nasıl biçimlendirildiğini tartışır. Said açısından

metinlere yapılan böylesi müdahaleler tamamen Batılı zihinlerde belirli bir Batılı olmayan Doğulu figürü yaratmak amacını gütmektedir.

Said'in emperyalist kuvvetlerin Üçüncü Dünya devletlerinin kültürleri ve kimlikleri üzerindeki belirleyiciliğini eleştirmesi de oryantalizme sağlamış olduğu katkılar açısından önemlidir. Çünkü Said'in çalışmalarının ve eleştirilerinin etkisiyle bilimsel dünyada tarih yazımı ve etnografik temsil olasılıkları yeniden düşünölmeye ve kafa karıştırıcı sorularla yüzleşilmeye başlanmıştır. Böylece Said'in eleştirel girişimi oryantalizmin çeşitli eleştirel kollarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Öyle ki Said'in Oryantalizm'i klasik oryantalizm tartışmalarının karşısında yeni bir boyuta geçişi ifade etmektedir: yeni oryantalizm ve postkolonyal çalışmalar. Oryantalizmin bu iki eleştirel kolu arasındaki bağ, Gayatri Spivak'ın Öğretim Makinesinin Dışında'da (Outside in the Teaching Machine), Batılı kanonik bilginin nesnesi olarak Üçüncü Dünya edebiyatından bahsederken yeni oryantalizm olarak adlandırılan şeye dair yönelimleri postkolonyal teoriyle ilişkilendirmesinde de görölebilir.

Said'in adının sömürgeci konumların eleştirel kollarında bu denli büyük bir yer işgal etmesi, bu eleştirel kollara kaynaklık yapıyor olmasından ileri gelir. Oryantalizme getirdiği yeni soluk ile Batı'nın Doğu'yu sadece egzotik, vahşi ve mistik yaratılardan ibaret bir yer olarak konumlandırmasının ardındaki temel niyet açığa çıkar. Bu niyet, Francis Fukuyama'nın "Tarihin Sonu Tezi"ne bir cevap olarak ortaya çıkmış olan Huntington'un "Medeniyetler Çatışması" tezini doğrular niteliktedir ve yine bu niyet Batı tarafından oryantalizmin en barbar biçimiyle hayata geçirilmeye çalışılması ve bunun "Üçüncü Dünya devletlerine medeniyet ve barış götürüyorum" sloganıyla maskelenmesini içerir. İşte Batı'nın bu temel niyeti açığa çıkarılacaksa, "Doğu'nun anlaşılması için faydalanılan araçların, yöntemlerin ve genel kabul görmüş kimi kavramların eleştirel bir tarzda yeniden ele alınıp değerlendirilmesine ivedilikle ihtiyaç vardır."

Said'in etkisi sadece oryantalizmin eleştirel kollarının meydana çıkmasını sağlamamış, aynı zamanda sosyal bilimlere katkısıyla da önemini muhafaza etmiştir. Said'in sosyal bilimlere olan katkısının, etnisite, kültür, kimlik, sürgün, sömürge gibi çok geniş bir perspektiften ele alınması gerekir. Ancak Said'in bu geniş perspektiften bakarken kültür, kimlik, sömürge gibi konuları sadece Arap toplumuna mal ederek değerlendirmedeğinin vurgulanması gerekir. Said'e göre kontrapuansal eleştiriden hareketle tek bir coğrafi bölgenin tarihsel ve edebi bakımdan incelenmesi ve eleştirilmesi söz konusu olamaz. Dolayısıyla coğrafi bir

bölgenin tarihsel ve edebi bakımdan incelenmesi beraberinde kolonyal güçlerin bölgenin tarihine ve edebiyatına yaptığı baskıcı etkilerin de incelenmesini getirir.

Kolonyalizm terimi “yerleşke” anlamındaki “colonia” sözcüğünden gelir. Ania Loomba Kolonyalizm/Postkolonyalizm (Colonialism/Postcolonialism) kitabında terimi Oxford English Dictionary’den hareketle şöyle tanımlar:

Yeni bir ülkedeki bir yerleşke... yeni bir yöreye yerleşen, anayurtlarına tabi halde ya da onunla bağlantısını koruyarak bir topluluk oluşturan bir grup insan; yerleşimi ilk olarak gerçekleştirenlerin soyu ve ardılları tarafından bu şekilde oluşturulan topluluk anayurtla bağlantıyı koruduğu sürece bu yerleşime “colonia” denir.

Bu tanım, sömürgecilerden başka hiçbir halktan, sömürgeler kurulmadan önce o yerlerde yaşıyor olabilecek insanlardan söz etmez. Böylelikle, yapılan tanım kolonyalizm teriminden farklı halklar arasındaki bir karşılaşma ya da tahakkümü çağrıştıracak herhangi bir imaya yer vermez. Bu tanımda yeni topraklarda yeni bir düzen oluşturma sürecinin gayri adilâne olabileceği konusunda bir ima yoktur. Dolayısıyla yeni topraklarda bir topluluk oluşturma süreci zorunlu olarak, orada zaten daha önce bulunan toplulukları yeniden oluşturma süreci anlamına gelir ve ticaret, pazarlık, savaş, soykırım, köleleştirme dâhil olmak üzere kapsamlı bir pratikler silsilesini içerir. Bu pratikler sayesinde kolonyal güç tarafından çok sayıda yazılı belge üretilir. Üretilen belgeler geniş sömürü yelpazesi içerisinde Batılı sömürgeci gücün gerek maddi gerekse manevi bakımdan kendisinden aşağı gördüğü, hatta “Müslüman ülkeleri, terörizmin en fazla demokrasinin ise en az görüldüğü yerler” şeklinde değerlendirdiği bir Doğu kavramı yaratır. Bu suretle sömürgecilik, sömürgeci varlığını idame ettirmek ve kendi kendini doğrulamak için yerleştiği sömürgelere aşağılık kompleksi aşıl原因arak bir bilgi gövdesi oluşturur. “Beyaz adamın yükü” şeklindeki sloganları ile karanlık alan diye nitelendirdikleri yerlere medeniyet götürme fikri bu projenin bir parçasıdır. Batı tarafından Doğu hakkında oluşturulmaya çalışılan –yazılı ya da yazılı olmayan– metinleri kapsayan– bilgi gövdesi tam da bu noktada oryantalisttir. Üzerinde özellikle durulması gereken husus ise, emperyalizmin, sömürgeciliğin ya da yeni sömürgeciliğin, yani Batılı düşünce biçimlerinin yansıması olan bu kavramların, bir tahakkümü ya da denetimi ifade etmesidir. Sonuçta sömürge, sömürgeci gücün merkezden denetlendiği yerdir ve bu denetleme faaliyeti beraberinde iktidarın varlığını da şart koşar.

Tahakküm eden iktidar fikri, emperyal dönemdeki Avrupalı ideallere ve imgelere göre kurulmuştur, Avrupalı idealler ile beyazların üstünlüğünü muhafaza ederken, inanç seçimi konusunda da Hıristiyanlığı yaygınlaştırmaya çalışır. Bu anlamda emperyalist kuvvetlerce zihinlerde idealleştirilen, “beyaz ve Hıristiyan olma” imgesidir. Emperyalist sömürü kuvvetleri bu imge dolayımında ayrı kültürel birimler, yani etnisiteler olarak sömürülen ile temasa geçerler. Bu temaslar sonrasında yerli halklar, Avrupalıların dinî ve politik uygulamaları ve onların karışık ırkları yüzünden çoğu yerde silinmiş, ortadan kaybolmuşlardır. Etnisite, kimlik, sürgün gibi temel kültür sorunları ve bu sorunların sonucunda yaşanan mağduriyet durumları tarihin farklı sahnelerinde tekrar eden bir durumdur ve Aime Cesaire’in “zenciler” sözcüğünü dile soktuğu andan itibaren literatürde yerini almıştır. Bu bağlamda yeni oryantalistler zenci hareketini, ırk ayrımcılığını, yerleşimci ülkelerin kendi tarihlerini sömürülen halka dayatması olgusunu, küresel beyaz kültür kurgusunu, Avrupa’nın gündemindeki alternatif hümanizm tartışmasını, yine Avrupa’nın ideolojik pratiklerini radikal bir sorgulamaya tabi tutmuşlar, hatta antropolojik bilgi ile sömürgecilik arasındaki ilişkinin kapsamlı bir analizini gerçekleştirmişlerdir.

Terimler hiyerarşisindeki çeşitliliği anlayabilmek için postkolonyalizm teriminin de açıklığa kavuşturulması gerekir. Ancak postkolonyalizm sadece sömürgecilik sonrası basit bir sürece indirgeyemez. Postkolonyalizm yapılan tasvirde çok daha fazlasını kuşatan içsel bir başkaldırı süreciyle yakından ilişkilidir. Bu anlamda postkolonyalizm sömürgeci söylem pratiklerine muhalef konumda yer alarak kendisini sömürgeci kuvvetlerin karşısına yerleştirir. Sömürgeci kuvvetlerin oluşturmaya çalıştığı egemen anlatıların hâkimiyetini yıkmaya çalışarak, aslında birbiriyle çatışmalı, ama aynı zamanda birbiriyle bağlantılı anlatılar tesis eder. Bu anlatılar sayesinde ezilen halka tek tip bir tarihin dayatılması yerine sömürge sonrası her ulusa ait tarihler çokluğu söz konusu olur. Esasen bu görüşün temelleri postyapısalcı tarih yaklaşımından ileri gelir. Bu bağlamda postkolonyaliliğin postyapısalcı tarih teorileriyle daha güçlü bir bağlantısı olduğu açıktır.

Sömürgeci egemenliğe karşı çıkan tarafta yer alan ve çağdaş dünya düzeninin haksızlıklarıyla başa çıkmaya çalışan postyapısalcılar, antikolonyalistler ya da postkolonyalistler temelde kendilerini tanımlamakta güçlük çekerler. Sömürgeci kuvvetlerin hâkimiyetinden kurtulmuş olsalar da özgül tarihlerin damgasını mutlaka taşırlar. Emperyalin kültürü, tarihi, dili, kavramları, bünyesine nüfuz etmiştir. Postkolonyalizm Avrupa sömürgeciliğinin en başından beri çeşitli de-

netim ve temsil stratejileriyle ötekileştirdiği Üçüncü Dünya devletlerine ilişkin baskı merkezçiliğine karşı çıkar. Bu perspektiften bakıldığında postkolonyalizm ve yeni oryantalizm birbirinin kopmaz parçaları olarak görülebilir. Tıpkı postkolonyalizm gibi yeni oryantalizm de sömürgeci egemenliğin oluşturduğu ötekine ilişkin Avrupalı söylemi eleştirmektedir.

Frantz Fanon sömürgeciliği Üçüncü Dünya devletlerinin yaratımı olarak suçladığında aslında Avrupa'nın görünen zenginliğinin altında yatan cevheri göstermeye çalışır. Yıllar sonra Said, sömürgeci söylemin ardındaki sırları, Foucault'nun bilgi/iktidar ilişkisi, Gramsci'nin hegemonya, Derrida'nın hakikat ve hakikati biçimlendiren iktidar sistemleri çözümlemelerine yaslanarak ortaya çıkarır. Said'in oryantalizm çalışmaları tarihinde bu denli farklı düşünce biçimlerini bir araya getirerek bir söylem analizi oluşturması Batı'nın Doğulu temsilleri üzerinde yıkıcı bir etki bırakır. Öyle ki bu etki oryantalist çalışmaların yönünü tamamen değiştirir. Bu yeni yönde Doğu hakkında Avrupa'da üretilen ve dolaşma sokulan bilginin ne ölçüde kolonyal iktidara eşlik ettiği sorusu, oryantalizmi metin merkezli bir uğrağa sevk eder. Bu uğrakta iktidar, ötekini manipüle etmek için dili bir araç olarak kullanır. Said'e göre dil kendi kendini istikrarlı kılan metinlerarası bir sistemdir; genellikle gerçekliği şiddetle yerinden eden uydurulmuş bir bütünlüktür; yinelenen bir gösteren zincirindeki durumlardır; geniş biçimde yazı olarak tanımlanan bir süreçtir. Said dilbilimsel bu formülleştirimlerin fenomenolojiden çıkarılan fikirlerle tamamlanması gerektiğini düşünür. Sonuç, dilin büyük ölçüde yönelimsel yapıyı kurduğu tezidir. Bu formülleştirme Said'in insan fail için geniş bir özgürlük alanına vurgusuyla zorunlu kılınır. Dilin yeterli bir tanımlaması, tarihi ve toplumsal-politik gerçekliği açıklamak zorundadır. Bu çok katlı konfigürasyonlardan ortaya çıkan şey, insan müdahalesinden muaf olmayan bir metinsel iktidar ve dinamik kavrayışdır –Foucaultcu olarak karakterize edilebilecek söylemsel bir kavrayış. Bu söylemsellik metinsel dünyevîlik tezi için de merkezîdir. Said, nihayetinde Foucault'nun bilgi-olarak-dili –Hakikat rejimini– politik ve kültürel iktidarın her yerdeliğiyle soykütüksel biçimde aynı hizaya getirmesine başvurur. Böylelikle Said, sömürgeci söylem analizlerinin temel başvurusu haline gelir.

Sömürgeci söylem analizine dayalı postkolonyal teori 1990'ların başlarından itibaren daha geniş anlamda postkolonyal çalışmalar olarak tanınmaya başlamıştır. Ancak her ne kadar postkolonyalizm tartışmalarına kaynaklık etse de Said'in postkolonyalist olarak anılmak istemediğinin altının çizilmesi gerekir. Nitekim

kendisiyle yapılan bir söyleşide postkolonyalizme ilişkin bir soruya “Buna ayıracak vaktim yok. Sorunuza verebileceğim cevap bu. Söylediğiniz şey ne anlama geliyor?” karşılığını verişti Said’in kendi çalışması üzerine yepyeni bir disiplin kurulması olgusuna kayıtsız kalışının bir göstergesidir. Hatta zaman zaman Homi Bhabha gibi postkolonyalistleri eleştirir. Yine Said bir başka vesileyle “Ben kolonyalizmin sona erdiğini düşünmüyorum. Neden bahsettiklerini de anlamıyorum” diyecektir.

Said sömürgeciliği ısrarla eleştirir. Batılı söylemin dil, kurum, kültür, edebiyat aracılığıyla Doğulu üzerinde hâkimiyet kurduğunu gösterir. Bunu yaparken bilhassa Batı’nın Doğu hakkında zihinlerde oluşturmaya çalıştığı imgeleri gün yüzüne çıkarır. Batılı söylem nosyonunun sadece hükmederek değil, ayrıca romanlarla, hikâyelerle ya da gezi yazılarıyla belirli bir Doğu figürü yaratmaya çalışmasının arka planını görünür kılar. Dolayısıyla bilgi masum olmayıp iktidar süreçleriyle derinden bağlantılıdır. Doğu hakkında Avrupa’da üretilen ve dolaşma sokulan bilginin iktidara ne ölçüde eşlik ettiğine dikkat çeken bu Foucaultcu içgörü, Said’in sömürgeci söylem incelemelerinin temellerini atan çalışması Oryantalizm’i biçimlendirir.

Bu anlamda oryantalizm Said’e göre öncelikle bir düşünce biçimidir ve Doğu ile Batı arasında yapılan ontolojik-epistemolojik ayrıma dayanır. Said, oryantalizmin sürekliliğini ve kapsayıcılığını vurgular. Doğu hakkında Batı’da herhangi bir beyanda bulunmuş tüm yazar ve düşünürler oryantalizme katkıda bulunurlar, çünkü Said’e göre hepsi Doğu ile Batı arasında öze ilişkin bir fark ve çoğunlukla Batı’nın Doğu’ya üstünlüğünü varsayarlar. Bu yüzden “oryantalizm tartışmasının önemli bir kısmının altında, kültürler arasındaki ilişkinin hem eşitsiz hem de onmaz ölçüde seküler bir şey olduğunu fark etmenin getirdiği rahatsızlık vardır.” Said bu rahatsızlığı irkî, cinsî, toplumsal veya iktisadi nasıl sınıflandırılırsa sınıflandırılırsın tahakküm altında olan kimselerin kendilerini hâkim söylemin aşkın değerlerini kabul etmeye zorunlu hissetmemeleri yönünde aşmaya çalışır. Bu da hâkim söylemin tarihi ve ön kabulleri ile sömürge aşamalarında Batı emperyalizmiyle ilişkisinin sorgulanmasına katkıda bulunur.

Said sömürgeci söylemin tahlilinin, Foucault’dan aldığı şekliyle, temsil meselesiyle başlaması gerektiğini savunur. Bilgi, bilgi nesnesinin bir temsilini yaratan söylemsel bir sahaya göre oluşturulduğu için temsillerin doğru olarak kabul edilmesi zorunludur. Said söz konusu zorunluluğun, ötekilerin kültürlerine, tarihlerine dair Batılı bilgi inşalarında nasıl çalıştığını gösterir. “Orientalism, Batı

için hakikaten ‘Şark’ haline gelmiş ve Batının onu anlamasını belirlemiş, ayrıca Batının müteakip kendi kendine tayin edilmiş emperyalist yönetiminin temelini tedarik etmiş olan karmaşık bir temsiller kümesinin imal edildiğini savunur.” Bu nedenle Said’in sunduğu biçimiyle oryantalizm iç tutarlılığı olan bir söylemdir. Said’in oryantalizmi yeniden tanımlarken yaptığı katkı, akademik oryantalizmin veya Batı’daki bilgi birikiminin Doğu’ya egemen olma süreçlerinde yol gösterici, doğrulayıcı ve hatta belirleyici bir işlev kazandığını gösterir. Said, bize düşünce biçimlerinin ve derin ön yargıların nasıl oluştuğunu, siyasi, askerî amaçlara eklenerek küresel iktidar ilişkilerine nasıl dönüştüğünü ortaya koyar. Hatta Said edebi, tarihi izahlardan siyasi, askeri, emperyal iktidar izahlarına uzanan metinler ağını açımlayarak, Batılı söylemin bu metinleri, Doğu’ya nihai sahip olabilmek için ürettiğini ileri sürer. Bu şöyle bir belirlenime işaret eder: Oryantalizm’in herşeyden önce göstermekte olduğu şeyin akademik bilgi biçimleriyle iktidar kurumlarının derin bir işbirliği içinde olduğudur. Said’in deyişiyle: “sayesinde Doğu’nun tesis edilip sonra da Avrupa’ya sokulduğu bir bünyeye katma ve dâhil etme bilimi olduğu müddetçe Oryantalizm, ampirik siyaset dünyasındaki analogu Doğu’nun Avrupa tarafından sömürgeci birikim ve iktisabı olan bilimsel bir hareket oldu.” Bu yüzden Said, emperyalist görüşün devamı olarak gördüğü oryantalizmin, temsil mitleriyle Doğu üzerinde kurmaya çalıştığı kültürel tahakkümün metinlerdeki işleyiş tarzını tahlil eder. Bu tahlil sayesinde bilginin hatta nesnel olanının bile Batılı söylem tarafından ne derece kirletildiği idrak edilir.

Sonuç

Bu çalışmada, Edward Said’in kolonyal söylem incelemelerinin temelini atan çalışması Oryantalizm çerçevesinde, üretilen bilginin iktidarla olan derin ilişkisi, kurumların, hükümetlerin, sözcük dağarcıklarının metinler aracılığıyla gerçekliğin bizatihi kendisini yaratmasını sağlayan söylemle olan bağlantısı ve bütün bunların sonucunda oryantalizm denilen akademik disiplinin içerisinde üretilen temsil sistemleri Said’in oryantalizm tartışmasını farklı eleştirel bir boyuta taşımasını sağlayan metodolojik tercihleri ekseninde ele alınmıştır. Özellikle dikkat edilmesi gereken şey, Said’in oryantalist çalışmalara bu denli kaynaklık etmesine olanak tanıyan metodolojik tercihleridir. Oryantalizm’in büyük çaplı etkisi, Giambattista Vico, Friedrich Nietzsche, Antonio Gramsci, Raymond Williams, Michel Foucault ve Jacques Derrida gibi farklı düşünsel kaynakları bir arada bünyesinde barındırıyor olmasıdır. Dolayısıyla bu çalışmada Said’in düşüncelerine

yön veren felsefi arka plan çerçevesinde Batı ile Doğu arasında yapılmış olan ontolojik ve epistemolojik ayrıma dayalı oryantalizm tartışılmıştır.

Oryantalizm, kolonyal tarih ve ilişkiler içerisinde genelde nesnellik atfedilen akademik bir disiplinin varlığını simgeleyen oryantalizmin, nasıl iktidarın temsil biçimlerine dönüştüğünü ele almaktadır. Said, iktidarın işlemleriyle derinden bağlantılı olan ve Batı'da üretilip dolaşıma sokulan bilginin ne ölçüde kolonyal iktidara eşlik ettiği sorununun söz konusu metodolojik tercihleriyle şekillenen ideolojik bir düzlemde değerlendirir. Batılı temsiller, bilhassa oryantalizm içerisinde üretilmiş temsiller üzerinde durarak Doğu hakkındaki biçimsel incelemelerin edebi ve kültürel metinlerle olan yakın ilişkisini oryantalist bir söylem analiziyle ortaya koyar. Zira Said'in Avrupa kökenli metinlere yaklaşım tarzı da, Batı ve onun ötekisi arasında yarattığı ikilik ve bu ikiliğin öteki üzerinde kurduğu hegemonyanın bilgi ve iktidarla olan işbirliğini anlama yönündedir. Bunu yaparken de Batılı olmayan toplumların ve kültürlerin nasıl birer temsil sistemine dönüştürüldüğünü ortaya koyarak bilgi kalıplarının evrensel alanını tahrip eden ideolojik unsurlar ile nesnel unsurlar arasına bir sınır çizmek amacındadır. Fakat Said bir sınır çizebilmemiz için Avrupalı olmayan insanlara ilişkin bilginin nasıl bu insanlar üzerinde uygulanan iktidarın sürekliliğinin sağlanmasının bir parçası olduğunun gösterilmesinin gerekliliğini savunur. İdeolojik unsurlar ile nesnel unsurlar arasına çizilen sınır sayesinde Said, oryantalizmin sadece ötekine ilişkin bilginin bir taşıyıcısı olmaktan çıkıp, bizzat yaratıcısı olduğuna işaret eder. Bu anlamıyla Said, Aydınlanma sonrasında Avrupa'nın Doğu'yu ele geçirmesine, yönetmesine hatta üretebilmesine olanak tanıyan sistemi bilgi/iktidar ilişkisi çerçevesinde değerlendirir. Bilginin dolaysızca varolanın üstüne çıkmak olduğu bir dünyada, varlığın böylesi bir bilgisini elde etmenin ona egemen olmak anlamına geleceğini bildiği için iktidarın işlemleriyle derinden bağlantılı olan bilgi konusunu Foucaultcu bir içgörüyle ele alır. Said'in metodolojik tartışmasında Foucault'nun söylem kavramını Doğu hakkındaki bilgi ile Doğu üzerindeki güç arasındaki ilişkiyi tanımlayacağı bir araç olarak kullanması, bilginin öznesi olan insanın nasıl bir nesne konumuna getirildiğini göstermek istemesinden kaynaklanır. Hakikatin ne olduğuna gücü elinde bulunduran yani tahakküm eden iktidar karar verir. Foucault açısından bu bilgiye sahip olacak olan bir grup insan, aynı zamanda belli bir dünya görüşü oluşturma gücüne de sahip olacaktır. Gücün uygulanmasının bizi kendisi yeni bilgi nesnelere ortaya çıkarır ve ortaya çıkmasına fırsat tanır. Said bu çerçevede Foucault'nun, bilgi/iktidar modeli kapsamında, hakikatin ne

olduğu tarzındaki sorulara cevap ararken, hâlihazırdaki metinlerin söylem nosyonuna odaklanır. Geleneksel oryantalist çalışmaların kavrayışının çok uzağında bilgi/iktidar alanına hitap eden bir tavır geliştirir. Halkların ideolojisinden iktidarın ideolojisine doğru genişleyen hareketi Gramsci'nin hegemonya kavramında açıklığa kavuşturur. Böylece Oryantalizm, hegemonya aracılığıyla zor kullanma ve rıza kavramını etkileşime sokarak, iktidarın kitleleri etkisi altına almasıyla ilgilenir. İktidarın hem güç kullanarak hem de rıza yoluyla kitleleri etkisi altına almasını ideoloji ve Williams'ın halkın canlı anlamlar ve değerler sistemi olarak gördüğü ortak duyu kavramıyla ortaya koymaya çalışır. Batı'nın iktidar ve tahakküm mitleri yaratmasına olanak tanıyan ortak duyu nosyonunu kullanarak kontrapuansal bir eleştiri geliştirir. Bundan hareketle ortak duyuya karşı gerek tarihsel gerekse kültürel direnci devreye sokar. Oryantalizm'in temel tezlerinden olan tahakküm kavramı kültürel dirence dayandırılır. Görevi, mâdun olanı ele geçirme olan tahakküm kavramı, özellikle edebi metinlerle görevini yerine getirir. Bu yüzden Said, Batı'nın edebi metinleriyle tarihsel anlatımlarını Derridacı yapı söküm analiziyle yeniden ele alır. Edebi bağlamın ideolojik kapsamı çerçevesinde ve Doğu'nun hareketsiz bir doğa olgusu olmadığı kabulünden hareketle Vico'nun insanın yalnızca kendi yaptığını bilebileceği görüşünü söz konusu metodolojik tercihleri arasına yerleştirir.

SUMMARY**EDWARD SAID'S ANALYSIS OF ORIENTALIST DISCOURSE****Gül TURANLI***

In this study, the deep relation between the produced knowledge and power, the connection between knowledge and the discourse which enabled the creation of the reality itself through the rhetoric of institutions and governments, and as a result of all these the representation systems produced within the academic discipline of what is called Orientalism has been discussed within the scope of Edward Said's Orientalism which established the basis of colonial studies and within the axis of Said's methodological preferences which took his argument of orientalism to a whole new critical level. The crucial thing is Said's preferences which enabled the foundation of basis for his orientalist studies. Great influence of orientalism comes from the fact that it includes significant and various intellectual sources such as Giambattista Vico, Friedrich Nietzsche, Antonio Gramsci, Raymond Williams, Michel Foucault and Jacques Derrida. Thus, in this study, orientalism which is based on the ontological and epistemological difference between the West and the East has been discussed regarding the philosophical background which dominated Said's ideas.

Orientalism is about how it became the representative types of power as a symbol of an academic discipline to which an objectivity is attributed within the colonial history and relations. Said evaluates through an ideological layer the problem to what extent the knowledge, which has close connections with the activities of power and is produced and got into circulation by the West, accompanies the colonial power. Western representations bring forward the close relation between the stylistic analyses about the East and literary and cultural texts by focusing especially on the representations produced within orientalism through an orientalist discourse analysis. For Said's attitude towards European texts is in the direction of understanding the cooperation between the knowledge and power and the hegemony over the other established by the dualism which has been created by the West. While doing that, he has the intention to draw a line between the objective elements and the ideological elements which deteriorate the universal

* Asst. Prof. Dr., Ataturk University, Faculty of Letters, History of Philosophy Department (guleren@atauni.edu.tr).

scope of knowledge patterns by bringing forward how non-Western societies and cultures have been turned into a system of representation. However, Said argues in order to draw a line, it is important to understand that non-European people are not aware of the fact that the knowledge about them is a part of providing the continuation of power applied on those people, and this has to be shown. Thanks to the border between the ideological elements and objective elements, Said point out that orientalism now is the creator of knowledge about the other rather than just the carrier of it. In this respect, Said evaluates the system which enables Europe to conquer, govern and even produce the East after the Enlightenment within the scope of knowledge and power.

KAYNAKÇA

Abdülmelik, E. “Krizdeki Oryantalizm”, (Ed. Aytaç Yıldız), Oryantalizm Tartışma Metinleri, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2007.

Alva, J. J. K. ‘The Postcolonization of the (Latin) American Experience, A Reconsideration of “Colonialism”, “Postcolonialism” and “Mestizaje”’, (Der. G. Parakash), After Colonialism, Imperial Histories and Postcolonial Displacements içinde, Princeton, NJ: Princeton University Press, 1995, (ss. 241-275).

Ashcroft, B. “Conversation with Edward Said”, (Ed. Amritjit Singh and Bruce G. Johnson), Interviews with Edward W. Said, The University Press of Mississippi, America, 2004, (ss. 84-103).

Ashcroft, B. Ahluwalia, P. Edward Said, Routledge, Canada 2001.

Barthold, V. V. Le découverte de L’Asie, histoire de l’orientalisme en Europe et en Russie, Paris 1947.

Beckford, W. Vathek, James Miller Publisher, New York, 1868.

Bhattacharya, N. Kaul, S. and Loomba, A. Edward Said’le mülakat. Interventions: International Journal of Postcolonial Studies, 1 (1), (ss. 82-92).

Clifford, J. The Predicament of Culture: Twentieth Century Ethnography, Literature, and Art, the President and Fellow of Harvard College, 1998.

Conrad, J. Heart of Darkness, in Youth and Two Other Stories, Garden City: Doubleday Page, 1925.

Çırakman, A. “Oryantalizmin Batısı ve Oryantalist Söylem”, Uluslararası Oryantalizm Sempozyumu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul 9-10 Aralık 2006, (ss. 105-118).

Dirks, N. B. "Orientalist Counterpoints and Postcolonial Politics", (Ed. Edmund Burke and David Prochaska), *Genealogies of Orientalism: History, Theory, Politics*, the Board of Regents of the University of Nebraska, Lincoln 2008, (ss. 333-358).

Foucault, M. "Prison Talk," (Der. Colin Gordon), *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings* içinde, Brighton: Harvester Press, 1980, (ss. 37-54).

Gramsci, A. *The Prison Notebooks: Selections*, (İngilizceye Çev. ve Yay. Haz. Quintin Hoare ve Geoffrey Nowell Smith), International Publisher, New York 1971.

Hart, B. H. L. *Lawrence of Arabia*, Da Capo Press, Inc, New York 1935.

Heller, Z. "Radical, Chic", (Ed. Amritjit Singh and Bruce G. Johnson), *Interviews with Edward W. Said*, The University Press of Mississippi, Mississippi 2004, (ss. 69-81).

Holt, Z. M. "The Origin of Arabic Studies in England", *el-Küllüye*, Hartum, 1952, No. 1, (ss. 20-27).

Huntington, S. P. *Medeniyetler Çatışması: Ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*, (Çev. Mehmet Turhan- Y.Z. Cem Soydemir). Okyanus Yayınları, İstanbul 2011.

Kipling, R. Kim, (Ed. Zohreh T. Sullivan), W. W. Norton & Company, New York 2002.

Koloğlu, O. *Lawrence Efsanesi*, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2003.

Loomba, A. *Kolonyalizm Postkolonyalizm*, (Çev. Mehmet Küçük), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2000.

Renan, E. Hutchison, W. G. *Poetry of the Celtic Races and Other Studies*, Kessinger Publishing, London 1896.

Rubin, A. N. "Edward W. Said: (1935-2003)", (Ed. Aytaç Yıldız), *Oryantalizm Tartışma Metinleri*, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2007, (ss. 17-39).

Sacy, A. I. S. "Memoir on the Dynasty of the Assassins and on the Etymology of their Name", (Ed. Farhad Daftary, Trans. Azizeh Azodi), *The Assassin Legends: Myths of the Isma'ilis*, St. Martin's Press, New York 1994, (ss. 136-163).

Said, E. *Orientalism*, Penguin Books, New York 1978.

_____, Oryantalizm (Doğubilim): Sömürgeciliğin Keşif Kolu, (Çev. Nezih Uzel), Pınar Yayınları, İstanbul 1982

_____, Şarkiyatçılık: -Batı'nın Şark Anlayışları-, (Çev. Berna Ülner), Metis Yayınları, İstanbul, 2006.

_____, "Şarkiyatçılığı Yeniden Düşünmek", Kış Ruhı içinde, (Çev. Tuncay Birkan), Metis Yayınları, İstanbul 2006.

_____, "The Arab Portrayed", British Broadcasting Company, London 1998.

_____, The World, the Text, and the Critic, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1983.

Scott, S. W. The Talisman, Published by The Echo Library, Teddington, Middlesex, London 2006.

Spivak, G. C. Outside in the Teaching Machine, Routledge, London 2008.

Tuastad, D. "Neo-Orientalism and the New Barbarism Thesis: Aspects of Symbolic Violence in the Middle East Conflict(s)", Third World Quarterly, 24(4), Routledge, London, 2003, (ss. 591-599).

Utku, A. "Edward Said, Oryantalizm ve Postyapısalcı/Postmodern Başvurunun Düşündürdükleri: Bir Metodolojik Tartışma". Doğu Batı, 20/II, (Aralık 2011), (ss. 219-235).

Varisco, D. M. Reading Orientalism: Said and The Unsaid, University of Washington Press, Washington 2007.

Young, R. J. Beyaz Mitolojiler, (Çev. Can Yıldız). Bağlam Yayınları, İstanbul 2000.

Walia, S. Edward Said ve Tarih Yazımı, (Çev. Gürol Koca), Everest Yayınları, İstanbul 2004.

